

BOLALARDA JINSIY RIVOJLANISHI BUZILISHINING PSIXOLOGIK VA IJTIMOIIY TAMOILLARI

Axunova Barchinoy Nurmatovna

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

ko'p tarmoqli klinikasi bosh hamshirasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15471491>

Annotatsiya. Bolalar sog'ligi haqida g'amxo'rlik qilish tibbiyotning eng muhim vazifalaridan biri sanaladi. Insonlarda jinsiy xususiyatlarning rivojlanishi murakkab va qat'iy tartibga solinadigan jarayondir. O'zbekiston Respublikasida aholi uchun majburiy ijtimoiy kafolatlarni ta'minlash, aholini himoyaga muhtoj qatlamlarining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, ayniqsa, bolalarni himoya qilish, umuminsoniy qadriyatlar ruhida rivojlantirish va tarbiyalash uchun sharoit yaratish vazifalari davlatimizning diqqat markazida bo'lishi keng jamoatchilikning e'tiborini tortadi.

Kalit so'zlar. Jinsiy rivojlanish, xromosomalar, bolalarni himoya qilish.

Jinsiy rivojlanishning buzilishi embriogenez davrida jinsiy differensiatsiyaning normal trayektoriyasida buzilish sodir bo'lganda paydo bo'ladi. Jinsiy rivojlanishning buzilishi turli genetik, gormonal yoki atrof-muhit omillari tufayli yuzaga kelishi mumkin. Jinsiy xromosomalar sonining o'zgarishi (masalan, Tyorner sindromi, Klaynfelter sindromi) yoki jinsiy rivojlanishda ishtirok etadigan o'ziga xos genlardagi mutatsiyalar kabi genetik anomaliyalar muhim rol o'ynaydi. Homila rivojlanishidagi gormonal nomutanosiblik ham jinsiy rivojlanishning buzilishiga hissa qo'shishi mumkin, bu esa gonadal rivojlanishdagi o'zgarishlarga yoki gormon retseptorlari sezgirligiga olib keladi.

Jinsiy rivojlanishning buzilishi tasnifi ham genetik, ham fenotipik mulohazalarni o'z ichiga olgan holda rivojlandi. 2016-yilda yangilangan Chikago konsensusi kariyotip (xromosoma naqshlari), jinsiy bezlar anatomiyasi va gormonal holatga asoslangan tasnif tizimini joriy qildi, DSD (jinsiy rivojlanishning buzilishi)larni 46, XX DSD, 46, XY DSD va jinsiy xromosoma DSD ga toifalarga ajratdi.

Jinsiy rivojlanish buzilishlarining klinik ko'rinishi juda xilma-xil bo'lib, bir qator genital, gormonal va anatomik anomaliyalarni o'z ichiga oladi. Noaniq jinsiy a'zolar, kam rivojlangan yoki reproduktiv organlarning yo'qligi va atipik ikkilamchi jinsiy xususiyatlar keng tarqalgan ko'rinishdir. Jinsiy rivojlanishning buzilishi diagnostikasi pediatrik endokrinologlar, genetiklar, urologlar va psixologlarni jalb qilgan holda multidisiplinar yondashuvni talab qiladi. Keng qamrovli baholashlar, jumladan, genetik testlar, tasviriy tadqiqotlar va gormonal tahlillar asosiy sababni aniqlash va tegishli boshqaruvni boshqarish uchun zarurdir.

Psixologik nuqtai-nazardan jinsiy rivojlanishning buzilishi bilan og'rigan bolalar gender identifikatori, tana qiyofasi va o'z-o'zini hurmat qilish bilan bog'liq noyob psixososyal muammolarga duch kelishi mumkin. Vaziyatning psixo-ijtimoiy farovonlikka ta'siri bemorni parvarish qilishda, ta'sirlangan shaxslar va ularning oilalari uchun psixologik yordam va maslahatni o'z ichiga olgan yaxlit yondashuv etik jihatdan muhim hisoblanadi.

Jinsiy rivojlanishning buzilishlarini boshqarish strategiyalari har bir shaxsning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilgan va tibbiy, jarrohlik yoki psixologik aralashuvlarni o'z ichiga olishi mumkin. Gormonlarni almashtirish terapiyasi, genital rekonstruktiv jarrohlik va maslahat xizmatlari keng qamrovli davolash rejasining umumiy tarkibiy qismlaridir.

Bemorlar, oilalar va sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari ishtirokida umumiy qaror qabul qilish eng to'g'ri harakat yo'nalishini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Jinsiy rivojlanishning buzilishlarini boshqarish axloqiy mulohazalarni, xususan, jinsni belgilash va jarrohlik aralashuvlar bo'yicha qarorlarni ko'taradi. Axloqiy me'yorlar qaror qabul qilish jarayonida xabardor qilingan rozilik, avtonomiyani hurmat qilish va shaxsning eng yaxshi manfaatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

Bolalardagi jinsiy rivojlanishning buzilishi tibbiy xizmat ko'rsatuvchi xodimlar, ayniqsa xamshiralar uchun o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi, bu esa multidisiplinar va bemorga yo'naltirilgan yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Genetik va molekulyar texnologiyalardagi yutuqlar bizning jinsiy rivojlanishning buzilishlarini chuqurroq tushunishimizga hissa qo'shishda davom etmoqda. Soha rivojlanib borar ekan, sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari, tadqiqotchilar va advokatlik guruhlar o'rtasidagi doimiy tadqiqotlar va hamkorlik jinsiy rivojlanishning buzilishi bilan kasallangan shaxslarga ko'rsatiladigan yordam va yordamni optimallashtirish uchun muhim ahamiyatga ega.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Cools M, Nordenström A, Robeva R va boshqalar. Jinsiy rivojlanish farqi bo'lgan shaxslarga g'amxo'rlik qilish (Jinsiy rivojlanishning buzilishi): Konsensus bayonoti. *Nat Rev Endocrinol*. 2018;14(7):415-429.
2. Chen D, Latham N, Cain M.P va boshqalar. Jinsiy rivojlanish buzilishlarining dolzarb mavzulari. *J Pediatr Urol*. 2016;12(6):392-398.
3. Parpiyeva, O. R., & Dzhaloldinova, O. O. (2022). The role of Valeology in raising a healthy generation. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 13, 1-3.
4. Muydinova, Y. G., & Parpiyeva, O. R. (2021). Reproktiv salomatlik. *O'quv qo'llanma. Fergana, Uzbekistan*.
5. Parpieva, O. R., & Djalalidinova, O. O. (2022). Reproductive Health Issues. *Texas Journal of Medical Science*, 14, 58-61.
6. Ilhomova, S., & Parpiyeva, O. (2024). REPRODUKTIV SALOMATLIK. *Журнал академических исследований нового Узбекистана*, 1(14), 137-139.
7. Parpiyeva, O. R., & Ro'ziboyeva, O. (2024). REPRODUKTIV SALOMATLIKNI MUHOFAZA QILISH MASALALARI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(23), 28-33.